

ВІННИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**до семінарських занять з дисципліни
ОК 4. «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 073 «Менеджмент»**

Морозова Л.П. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Інтелектуальна власність» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 073 Менеджмент. Вінниця. ВКІ. 2023.13 с.

Методичні рекомендації до семінарських занять розглянуто та схвалено на засіданні кафедри гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін
Протокол № 1 від «30» серпня 2023р.

В.о. завідувача кафедри гуманітарних, економічних
та фінансово-облікових дисциплін

/підпис/

Тетяна ГРИНЧУК

/ім'я та прізвище/

ЗМІСТ

I. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність», її місце навчальному процесі.....	4
II. Тематика та зміст семінарських(практичних) занять.....	5
III. Плани семінарських (практичних) занять.....	8
IV. Короткий словник термінів з навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність».....	23
V. Рекомендована література ...	27

I. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Право інтелектуальної власності – це комплексна галузь юридичної науки, система юридичного знання, що регулює відносини, пов'язані зі створенням об'єктів інтелектуальної власності, а також набуттям, здійсненням та захистом особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності. Розвиток ринкових відносин, посилення конкурентної боротьби між учасниками цивільного обороту, зростання способів та форм відтворення результатів літературно-художньої діяльності, розширення сфер застосування результатів науково-технічної діяльності сприяє зростанню попиту на об'єкти інтелектуальної власності та обумовлює необхідність подальшого вдосконалення системи правової охорони та захисту особистих немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності.

Право інтелектуальної власності є однією з навчальних дисциплін, яка дає знання з охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

1.1. **Метою** вивчення навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» є формування комплексу теоретичних знань з питань інтелектуальної власності як визначальної економіко-правової категорії інформаційного суспільства.

1.2. **Основними завданнями вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» є:**

- дослідження сутності та специфіки інтелектуального капіталу та інтелектуальної власності;
- аналіз систем охорони та захисту інтелектуальної власності;
- виявлення напрямів розвитку інтелектуальної власності у процесі формування національної інноваційної системи;
- забезпечення інтелектуального та соціального розвитку особистості через вивчення правових та економічних засад інтелектуальної власності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні поняття та складові системи інтелектуальної власності;
- загальне законодавство України з питань інтелектуальної власності;
- об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності;
- сутність прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності;
- основи організації охорони прав інтелектуальної власності;
- методики визначення (оцінювання) вартості об'єктів інтелектуальної власності;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти:**

- застосовувати складові міжнародної системи охорони інтелектуальної власності;
- захищати права суб'єктів інтелектуальної власності;
- визначати вартість об'єктів інтелектуальної власності.

II. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ(ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ.

№ з/п	№ заняття	Назва теми	Кількість годин	
			денна	заочна
1	2	Тема 2. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності <i>Тема семінарського заняття 1. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності</i>	2	
2	7	Тема 6. Правова охорона об'єктів авторського права та суміжних прав <i>Тема семінарського заняття 2. Правова охорона об'єктів авторського права та суміжних прав</i>	2	
3	9	Тема 7. Міжнародна правова охорона інтелектуальної власності <i>Тема семінарського заняття 3. Міжнародна правова охорона інтелектуальної власності, функції, структура, напрями діяльності</i>	2	
4	11	Тема 8. Захист прав інтелектуальної власності <i>Тема семінарського заняття 4. Захист прав інтелектуальної власності, особливості, принципи, відмінності</i>	2	2
5	14	Тема 10. Правова форма реалізації права на об'єкт інтелектуальної власності <i>Тема семінарського заняття 5. Правова форма реалізації права на об'єкт інтелектуальної власності, класифікація їх видів</i>	2	
Разом			10	2

Для студентів усіх форм навчання крім прослуховування курсу лекцій особливе значення має систематична самостійна робота з літературою, тому що без наполегливої самостійної праці ні в одній серйозній справі неможливо досягнути істини.

Починаючи вивчати дисципліну «Інтелектуальна власність», студент повинен, перш за все, ознайомитися з навчальною програмою курсу.

До структури навчального процесу з курсу Інтелектуальна власність входить підготовка питань та активне їх обговорення на семінарських (практичних) заняттях.

Підготовка студентів до семінарських (практичних) занять – це один із основних і найважливіших видів навчальної діяльності та ефективний засіб виховання працелюбства у студентів. Одночасно це одна із форм контролю за якістю засвоєння студентами матеріалу, що вивчається, викладеного на лекції, в навчальних посібниках, рекомендованій додатковій літературі.

Основною метою семінарського (практичного) заняття є розвиток творчого мислення, самостійності у подоланні пізнавальних труднощів.

Всебічний і зацікавлений аналіз питань, які виносяться на семінарські (практичні) заняття, вчить студентів самостійно і логічно мислити, аргументувати

свою точку зору, полемізувати і примушує їх більш серйозно ставитися до роботи над першоджерелами та рекомендованою викладачем іншою літературою.

Основою для підготовки студентів до семінарських (практичних) завдань є розроблені кафедрою плани семінарських (практичних) занять, які надаються у даній методичній розробці і які адаптовані до профілю вузу. Вони містять теоретичні питання для всебічного обговорення, теми рефератів, список основної і додаткової літератури та інтернет-ресурси.

Для того, щоб правильно підготуватися до заняття, студенту перш за все необхідно:

- уважно ознайомитися із змістом плану семінарського (практичного) заняття;
- прочитати конспект лекції з певної теми;
- ознайомитися з відповідним розділом підручника або навчального посібника;
- вивчити та законспектувати рекомендовану літературу;
- ознайомитися з додатковою літературою.

Підібрати літературу можна по каталогах в бібліотеках міста або інституту.

Далі рекомендується скласти детальний план свого виступу.

Готуючись до виступу на семінарському (практичному) занятті, особливу увагу слід звернути на запам'ятовування визначень основних категорій та положень теми, яку потрібно підготувати.

Відповіді на вузлові питання теми повинні викладатися послідовно і аргументовано.

Під час підготовки до семінарського (практичного) заняття студент повинен використовувати не лише літературу, список якої додається в даній методичній розробці, але й інші підручники, нормативні акти, монографії та статті з проблем, що обговорюються.

Готуючи питання семінарського (практичного) заняття, слід виокремити основні положення та зробити висновки з питань теми, що розглядається.

Викладення теоретичних положень на семінарському (практичному) занятті не повинне бути абстрактним, їх слід підкріплювати фактами, прикладами, а також раніше отриманими знаннями та своїм життєвим досвідом. Особливе місце при розкритті питань теми повинен займати критичний аналіз різних підходів до вирішення проблеми, яка вивчається.

Активна участь студентів в обговоренні проблем, які розглядаються, передбачає уміння уважно слухати виступи своїх товаришів, аналізувати, свідомо оцінювати їх або полемізувати з ними.

Вимоги до написання науково-дослідної роботи (стаття, реферат, доповідь).

Написання науково-дослідної роботи – справа складна і вимагає тривалого часу. Тому студенти повинні передчасно вибрати теми для науково-дослідницької роботи.

Процес написання науково-дослідницької роботи здійснюється поетапно.

На першому етапі необхідно вивчити наукові статті та монографії, де розглядається проблема, яка має бути досліджена (підручники та навчальні посібники використовувати забороняється).

На другому етапі слід виокремити саме ту літературу, де безпосередньо досліджується потрібна студенту проблема, ґрунтовно її вивчити та законспектувати власні міркування.

На третьому етапі на основі дослідження зібраного матеріалу необхідно розробити план наукової роботи, який повинен складатися із вступу, основних питань теми роботи (не більше 3-4 питань), висновків, списку використаної літератури.

На четвертому етапі необхідно розподілити зібраний матеріал за питаннями плану; якщо потрібно – провести роботу по збору і аналізу додаткового матеріалу. Після цього весь досліджений і проаналізований матеріал теми слід викласти у логічній послідовності та зробити висновки з усієї роботи.

Під час захисту наукової роботи від автора вимагається прозоро і чітко висловлювати свої думки, вкластися у визначений час (не більше 10-12 хв.), аргументовано захищати свої погляди і положення, що містяться в роботі, використовувати наочність, технічні засоби навчання (ТЗН) та інші методичні засоби.

При оцінці наукової роботи студента приймається до уваги її науковий рівень, вміння проводити аналіз проблеми, що розглядається, самостійність у викладенні матеріалу, новизна рішень і висновків.

Кращі із наукових досліджень після доробки виносяться на вузівський конкурс студентських робіт або на міський, республіканський та міжнародний конкурси.

III. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

Тема 2. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності (2 години).

План семінарського заняття.

1. Економіко-правовий зміст інтелектуальної власності.
2. Поняття системи прав інтелектуальної власності.
3. Поняття та види об'єктів авторського права.
4. Поняття та види об'єктів патентного права.

Методичні вказівки

Вивченню теми передують з'ясування місця поняття права інтелектуальної власності в системі приватного права, його правового регулювання. Так, складність розв'язання зазначених проблем полягає в надзвичайно високому ступені динамічності й різнобічності відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Самий зміст поняття «інтелектуальна власність», його структура постійно розширюються та якісно оновлюються. Розв'язання проблеми охорони інтелектуальної власності в сучасному світі відбувається в умовах, коли в основному вже сформувалася глобальна система регулювання охорони інтелектуальної власності з центральним місцем у ній Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Інтелектуальну власність було остаточно визнано й закріплено статтею 41 Конституції України від 28 червня 1996 року. Там наголошено на праві людини володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Особливо слід звернути увагу студентів на той факт, що Україна протягом останніх років значно активізувала процес входження до світових структур, що регулюють процеси створення, набуття прав та використання інтелектуальної власності, і вже є учасницею більшості багатосторонніх міжнародних конвенцій і договорів у цій сфері. Проте її участь у глобальній системі охорони інтелектуальної власності все ще є недостатньою, позаяк далеко не всі результати інтелектуальної діяльності мають належну правову охорону в нашому законодавстві. Це, зокрема, стосується комерційної таємниці, топографій інтегральних мікросхем, наукових відкриттів і раціоналізаторських пропозицій. Під час проведення семінарського заняття необхідно визначити місце об'єктів суміжних прав в системі об'єктів інтелектуальної власності. Так, об'єктами суміжних прав є: виконання, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення. Другу групу об'єктів інтелектуальної власності становлять об'єкти права промислової власності. Право промислової власності – це інститут цивільного права, що регулює відносини, пов'язані з технічною творчістю. На відміну від авторського права, право промислової власності реалізується в іншій сфері творчості, які пов'язані з природними законами матеріального світу. Особливість права інтелектуальної власності полягає в тому, що суб'єкти права інтелектуальної власності володіють комплексом майнових і особистих

немайнових прав. Особисті немайнові авторські права не мають економічного змісту, вони «позбавлені ознаки обігоздатності» – в цьому їх головна відмінність від майнових прав. Майнові права інтелектуальної власності – це комплекс прав майнового характеру, які складаються з таких правомочностей: – право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; – виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; – виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності. Майнові права інтелектуальної власності мають певний строк дії, що визначається Цивільним кодексом України та спеціальними законами. Майнові права інтелектуальної власності можуть передаватися повністю або частково іншій особі на умовах, визначених у ліцензійному договорі. В ст.ст. 429, 430 Цивільного кодексу України визначені загальні засади застосування законодавства щодо об'єктів права інтелектуальної власності, створених за трудовим договором або на замовлення. У таких випадках, як зазначено законом, майнові права належать спільно творцеві та роботодавцю.

Контрольні запитання

1. Наведіть структуру промислової власності.
2. Наведіть види інтелектуальної власності, що є об'єктами інтелектуального права.
3. Визначте строки чинності майнових прав окремих об'єктів інтелектуальної власності?
4. Розкрийте особливості винаходів як об'єктів промислової власності?
5. Найважливіші характеристики промислового зразка як об'єкта інтелектуальної власності.
6. Визначення товарного знаку та його видів.
7. Охарактеризуйте нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Задачі

1. Проаналізуйте таку правову ситуацію: На замовлення Міністерства культури України кіностудія знімала фільм за сценарієм Петренка О.М. При випуску фільму кіноактор Державін О.Т. виявив, що його ім'я в титрах фільму відсутнє. В кіностудії йому пояснили, що його ім'я було виключено з титрів на вимогу сценариста. Відповідь мотивуйте з посиланням на правові норми.
2. Громадянин Р. – письменник, створивши роман, звернувся до видавництва щоб його опублікували, але редактор, який перевіряв твір, вирішив, що деяка частина тексту не сприятиме популярності твору, і надрукував його в своєму варіанті. Автор, дізнавшись про це, подав позов до суду. Вирішіть справу.

Реферати

1. Характеристика інтелектуальній власності та її значення для становлення України як економічно розвинутої країни.
2. Зміст суб'єктивного авторського права.

Література: 1, 8, 12

Тема 6. Правова охорона об'єктів авторського права та суміжних прав (2 години)

План семінарського заняття.

1. Загальні ознаки правової охорони об'єктів авторського права.
2. Державна реєстрація авторського права як презумпція прав автора.
3. Правовий режим майнових і не майнових прав суб'єкта авторського права та суміжних прав.

Методичні вказівки

Дослідження першого питання теми слід розпочати із з'ясування місця авторського та суміжного права в системі права інтелектуальної власності. Так, серед усіх об'єктів права інтелектуальної власності особливе місце займають об'єкти авторського права та суміжного права. Правове регулювання даної групи об'єктів здійснюється на підставі норм Конституції України, Цивільного кодексу України, міжнародно-правових актів та Закону України «Про авторське право та суміжні права», а також інших нормативно-правових актів. Основними об'єктами авторського права є твори (літературні та художні твори). Студентам слід зацентувати увагу на тому, що законодавство оперує терміном «літературні твори», який походить від латинського слова «літера», тобто, позначає твори, зафіксовані літерами, письмово, записані. Літературні твори, хоч і не завжди ґрунтуються на достовірних фактах, але являють собою відображення дійсності, свідомості людини, яка створює об'єкт авторського права. Особливої уваги потребує акцентування на тому, що об'єктом авторського права є твір в цілому, а не окремі його елементи, проте наявність кожного з елементів необхідна для того, щоб твір набув правової охорони. Таке значення може мати, наприклад, сюжет, який втілює образну форму твору і є результатом творчості. Об'єкти суміжних прав – це об'єкти, створені в результаті використання об'єктів авторського права. Отже, можна виділити такі ознаки об'єктів суміжних прав: по-перше, їх похідний характер саме від авторських прав; по-друге, суміжні права виникають внаслідок творчої діяльності суб'єктів названих прав; по-третє, суміжні права мають спільну ознаку із авторськими правами. Спільною ознакою цих прав є їх творчий характер. Об'єктами суміжних прав є: виконання, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення. Так, при розгляді другого питання ми враховуємо, що авторами можуть бути тільки люди незалежно від їх правового,

соціального, політичного статусу тощо. За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Згідно із ст. 435 ЦК України суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону. Суб'єктами суміжних прав визнаються виконавці творів, їх спадкоємці та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконання. Суб'єктами суміжних прав є також виробники відеограм й фонограм; суб'єктом суміжних прав може бути інша особа, яка набула ці права за договором чи законом. Держава стає суб'єктом авторських чи суміжних прав і у разі їх спадкування за законом чи за заповітом. Суб'єктами суміжних прав є також організації мовлення. Під час підготовки до третього питання необхідно зосередити увагу студентів на тому, що суб'єкти авторського права і суміжних прав мають комплекс майнових та особистих немайнових прав. Так, за чинним законодавством автору об'єкта належать такі особисті немайнові права: вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; – забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові права автора чи іншої особи, яка має авторське право, можуть бути передані іншій особі згідно з договором на розпорядження майновими правами, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права, а саме власником майнових прав. Окремий режим права інтелектуальної власності діє щодо об'єктів суміжних прав. Так, виконавцеві твору належать такі особисті немайнові права: вимагати визнання того, що він є виконавцем твору; вимагати, щоб його ім'я або псевдонім зазначалися чи повідомлялися у зв'язку з кожним його виступом, записом чи виконанням (у разі, якщо це можливо); вимагати забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні, що може завдати шкоди його честі і репутації. Майновим правом виконавців є їх виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам: публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір); фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань; відтворення пряме або опосередковане своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду та інші. Майнові права виробника фонограми чи відеограми, який є юридичною особою, можуть бути також передані

(відчужені) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації юридичної особи – суб'єкта суміжних прав.

Контрольні запитання

1. Дайте правову характеристику об'єктам авторського права та суміжних прав.
2. Розкрийте спільні та відмінні ознаки авторського та патентного прав.
3. Перелічіть основні принципи авторського права.
4. Наведіть сутність та специфіку категорії "суміжні права".
5. Охарактеризуйте суб'єктів та об'єкти суміжних прав.
6. Розкрийте основне призначення інституту авторського та суміжних прав.

Задачі

1. Проаналізуйте таку правову ситуацію: український поет С., перебуваючи на відпочинку в Римі, в книжковому магазині побачив збірку своїх віршів італійською мовою, опублікованих видавництвом «Citadel». Згоди на переклад збірки італійською мовою та на видання збірки він не давав нікому. Дайте правову оцінку ситуації. Відповідь мотивуйте з посиланням на правові норми.
2. Громадянин К., прочитавши наукову роботу українського вченого, вирішив, що вона геніальна, і потрібно, щоб не лише українці прочитали її. Він переклав твір англійською мовою і видав 30 примірників. Автор був згоден на опублікування, але коли дізнався, що роботу перекладено англійською мовою, подав позов до суду, бо не бажав цього. Вирішіть справу.

Реферати

1. Майнові права авторів за чинним законодавством.
  2. Проблематика визначеності суб'єктів авторського права.
- Література:** 6, 7, 8, 10

Тема 7. Міжнародна правова охорона інтелектуальної власності, функції, структура, напрями діяльності. (2 години)

План практичного заняття.

1. Міжнародно-правові засоби охорони інтелектуальної власності: поняття і принципи.
2. Історія розвитку міжнародної системи охорони інтелектуальної власності.
3. Всесвітня організація інтелектуальної власності.
4. Міжнародно-правова охорона промислової власності.

5. Міжнародні конвенції про охорону авторського права та суміжних прав.

Методичні рекомендації

В результаті вивчення даної теми студентам необхідно знати основні принципи, на яких базується міжнародна правова охорона інтелектуальної власності, а також яке значення для України має міжнародне співробітництво в даній сфері. Національне законодавство про охорону права інтелектуальної власності має чинність тільки в межах тієї держави, яка його прийняла. Основними цілями міжнародної охорони інтелектуальної власності є: поліпшення взаєморозуміння і розвиток співробітництва між державами на основі поваги їхнього суверенітету і рівності; заохочення творчої діяльності; сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі. Як свідчить історія розвитку міжнародної системи охорони інтелектуальної власності, майже до середини ХІХ ст. одержати охорону інтелектуальної власності у різних країнах світу було досить важко, оскільки закони в цих країнах дуже відрізнялися один від одного. Крім того, дедалі більше держав водночас створювали свої системи захисту об'єктів промислової власності і тому виникло загальне бажання гармонізувати відповідні закони на міжнародному рівні. Початком реалізації цих ідей вважають 1873 рік, коли уряд Австро-Угорської імперії запропонував іншим державам взяти участь у Першій міжнародній виставці винаходів у Відні. Занепокоєний станом у цій сфері та можливістю неправомірного використання запропонованих в експонатах рішень, Віденський конгрес із патентних реформ цього ж року прийняв головні принципи патентування винаходів. Після цього в 1878 році у Парижі був проведений Міжнародний конгрес із промислової власності, результатом якого стало рішення про скликання міжнародної конференції з метою розроблення гармонізованих вимог до національних законодавств у цій сфері. Така конференція відбулася у 1880 році у Парижі. На ній був підготовлений проект документа, який незабаром став основою однієї з найважливіших угод – Паризької конвенції з охорони промислової власності. Цю конвенцію остаточно схвалили та прийняли 20 березня 1883 року. На сьогодні Паризька конвенція є основним міжнародно-правовим документом, який визначає засади всіх інших міжнародно-правових документів, що стосуються охорони промислової власності. 14 липня 1967 року у Стокгольмі була підписана конвенція, яка утворила Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ). У грудні 1974 року ВОІВ набула статусу спеціалізованої установи ООН. Конвенція поставила перед ВОІВ завдання сприяти охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами, взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією, а також забезпечувати адміністративне співробітництво між створеними союзами в сфері охорони інтелектуальної власності. Діяльність ВОІВ в основному ведеться за трьома напрямками: реєстраційна діяльність, забезпечення міжурядової співпраці з адміністративних питань інтелектуальної власності, програмна діяльність. Реєстраційна діяльність ВОІВ включає в себе прямі послуги заявникам і власникам прав на промислову власність. Цей вид діяльності передбачає

отримання та обробку міжнародних заявок відповідно до Договору про патенту кооперацію (РСТ), проведення міжнародної реєстрації знаків і промислових зразків. Діяльність з міжурядової співпраці з адміністративних питань інтелектуальної власності в основному зосереджена на керівництві роботою фондів патентних документів, що використовуються для проведення патентного пошуку; роботі з оновлення міжнародних класифікаційних систем; складанні статистичних даних; складанні регіональних оглядів за станом правових норм у сфері промислової власності і авторського права. Програмна діяльність включає забезпечення більш широкого визнання існуючих угод, оновлення в міру необхідності цих договорів шляхом їх перегляду, включаючи нові договори, а також організацію співпраці з метою розвитку. Студенти мають знати, що визначальні положення Конвенції можна поділити на три основні категорії: національний режим, право пріоритету, загальні правила. Правила національного режиму полягають у тому, що країна-учасниця Конвенції зобов'язана надавати громадянам іншої країни-учасниці Конвенції таку ж саму охорону, яку вона надає власним громадянам. Право пріоритету полягає в тому, що оформлена заявка, подана в одній із країн-учасниць Конвенції протягом певного (12 місяців – стосовно винаходів та моделей і 6 місяців – стосовно промислових зразків), передбачає при поданні цієї ж заявки в іншій країні-учасниці Паризького союзу визнання за такою заявкою пріоритету за першою поданою заявкою. Якщо заявник протягом зазначеного строку забажає подати заявку на цей же винахід чи інший об'єкт промислової власності в кілька країн-учасниць Паризького союзу, то він має право просити визнати за ним пріоритет в усіх країнах-учасницях за першою поданою ним заявкою в першій країні-учасниці Паризького союзу. Конвенція встановила ряд загальних правил, яких мають дотримуватися всі її учасники. Патенти проголошено незалежними, тобто патент, виданий однією із країн-учасниць Конвенції, має чинність лише в межах тієї країни, яка його видала. Видача патенту певною країною ніякою мірою не зобов'язує інші країни-учасниці Конвенції видавати такий самий патент на такий самий винахід. Для одержання правової охорони винаходу в певній конкретній країні необхідно подати заяву і одержати патент у цій країні. Проте, якщо в одній із країн-учасниць Конвенції у видачі патенту буде відмовлено або виданий патент буде визнано недійсним, то цей юридичний факт сам по собі не зумовлює таких самих дій в іншій країні-учасниці Конвенції. Студенти мають також звернути увагу на той факт, що важливим положенням Конвенції є правило, за яким у видачі патенту не може бути відмовлено чи виданий патент визнано недійсним на тій підставі, що продаж запатентованого виробу або виробу, виробленого запатентованим способом, підпадає під заборону або обмеження, встановлені національним законодавством, разі невикористання запатентованого об'єкта промислової власності протягом строку, встановленого національним законодавством, кожна країна має право видати примусову ліцензію. Умови і порядок її видачі встановлюються національним законодавством. Країна-учасниця Конвенції зобов'язана також забезпечити ефективний захист від недобросовісної конкуренції. Отже, діяльність ВОІВ спрямована на: сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі

шляхом співробітництва між державами і міжнародними організаціями; забезпечення адміністративного співробітництва між Союзми, створеними в рамках Паризької і Бернської конвенцій щодо охорони інтелектуальної власності, а також у рамках угод, підписаних членами Паризького Союзу. Міжнародна охорона інтелектуальної власності також забезпечується рядом багатосторонніх міжнародних угод та конвенцій. Студенти мають детальніше зупинитися на основних з них. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. – охороняє будь-які твори літератури, науки і мистецтва. Основними принципами зазначеної Конвенції є: по-перше, національний режим, який полягає в тому, що твори, створені в одній країні-учасниці, повинні отримувати в інших країнах-учасницях таку саму ж охорону, яка надається в цих країнах творам своїх громадян; по-друге, принцип автоматичної охорони, тобто охорона за національним режимом надається автоматично без будь-яких умов реєстрації; по-третє, принцип незалежності охорони полягає в тому, що охорона надається в країнах-учасницях незалежно від наявності охорони в країнах походження твору. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. – була першим міжнародним правовим документом і на сьогодні є основним документом, який визначає засади всіх інших міжнародних правових документів, що стосуються охорони промислової власності. Основні принципи Паризької конвенції є: національний режим; принцип пріоритету. Європейська патентна організація (ЄПО). Організована у 1973 році відповідно до поданої у Мюнхені конвенції про видачу європейських патентів. Метою ЄПО є спрощення діловодства за патентними заявками в країнах Європи. Тобто заявник замість того, щоб подавати заявки в кожену країну окремо на різних мовах, отримав можливість подати однієї заявки однією мовою для патентування відразу в декількох європейських країнах. Договір ВОІВ про авторське право від 20 грудня 1996 р. – був прийнятий з метою подальшого вдосконалення системи міжнародно-правової охорони авторських прав у зв'язку з розвитком інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема комп'ютеризацією суспільства. Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення (Римська конвенція) від 25 жовтня 1961 р. – забезпечує охорону суміжних прав. Конвенція передбачає можливість надання охорони суб'єктам суміжних прав незалежно від того чи охороняються авторські права, використані виконавцями, виробниками фонограм та організаціями ефірного мовлення. Основним принципом Конвенції є принцип національного режиму. Договір про патентну кооперацію (РСТ) від 19 червня 1979 р. – держави-учасниці цього Договору утворюють Союз для співробітництва в сфері подачі заявок на охорону винаходів, проведення за ними пошуку та експертизи, а також надання спеціальних технічних послуг. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. – прийнята для належної охорони знаків і спрощення їх міжнародної реєстрації. Мадридська угода має на меті створення єдиного банку даних про заявки на реєстрацію торгових знаків. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 27 червня 1989 р. – є доповненням до Мадридської угоди. Метою Протоколу є забезпечення захисту торгових знаків

через міжнародне визнання. Нагляд за дотриманням цих прав здійснює Всесвітня організація інтелектуальної власності. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків від 6 листопада 1925 р. – необхідність її розробки і прийняття була зумовлена потребою спростити охорону промислових зразків на міжнародному рівні. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) від 15 квітня 1994 р. – являє собою один з найважливіших складників міжнародного торговельного пакту. Положення даної угоди зобов'язують держав-учасниць запровадити певні мінімальні норми міжнародної системи захисту прав інтелектуальної власності. Основним принципом Угоди є принцип національного режиму, за яким громадяни однієї країни-члена користуються в іншій країні таким самим правовим режимом, як і її громадяни щодо охорони права інтелектуальної власності. Другим принципом Угоди є принцип найбільшого сприяння, який встановлює, що будь-які переваги, пільги, привілеї або імунітет, надані членом Угоди громадянам будь-якої іншої держави, надаються невідкладно і безумовно громадянам усіх країн-членів за можливими окремими винятками. Отже, студенти мають розуміти, що створення в Україні сучасної системи інтелектуальної власності неможливе без гармонізації національного законодавства з нормами міжнародного права. Міжнародне співробітництво у сфері охорони інтелектуальної власності має великий вплив на розвиток зовнішньої торгівлі, підприємництва, інвестиційні та інноваційні процеси в Україні. Міжнародний обмін науково-технічною і, особливо, патентною інформацією, а також технологіями сприяє розвитку науково-технічного потенціалу України. Міжнародна система охорони авторського права і суміжних прав сприяє розвитку і взаємному збагаченню літератури, науки і мистецтва, поширенню і забезпеченню правомірного використання даних творів. Тому після проголошення незалежності Україна заявила про подовження на її території дії Паризької конвенції про охорону промислової власності, Договору про патентну кооперацію (РСТ), Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, Всесвітньої конвенції про авторське право та інших міжнародних угод. Контрольні запитання Назвіть першу міжнародну конвенцію щодо охорони інтелектуальної власності. Коли була створена Всесвітня організація інтелектуальної власності? Які основні завдання поставила Стокгольмська конвенція перед Всесвітньої організації інтелектуальної власності? За якими основними напрямками ведеться діяльність Всесвітньої організації інтелектуальної власності? У чому полягають визначальні положення Стокгольмської конвенції? Розкрийте принцип національного режиму. У чому полягає принцип конвенційного пріоритету? Які загальні правила встановлені Стокгольмською конвенцією? Якими міжнародними угодами і конвенціями забезпечується міжнародна правова охорона об'єктів авторського права та суміжних прав? Якими міжнародними угодами і конвенціями забезпечується міжнародна правова охорона об'єктів прав промислової власності? Яке значення для України має Міжнародне співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності?

Контрольні запитання

1. Назвіть першу міжнародну конвенцію щодо охорони інтелектуальної власності. Коли була створена Всесвітня організація інтелектуальної власності?
2. Які основні завдання поставила Стокгольмська конвенція перед Всесвітньої організації інтелектуальної власності?
3. За якими основними напрямками ведеться діяльність Всесвітньої організації інтелектуальної власності?
4. У чому полягають визначальні положення Стокгольмської конвенції?
5. Розкрийте принцип національного режиму.
6. У чому полягає принцип конвенційного пріоритету?
7. Які загальні правила встановлені Стокгольмською конвенцією?
8. Якими міжнародними угодами і конвенціями забезпечується міжнародна правова охорона об'єктів авторського права та суміжних прав?
9. Якими міжнародними угодами і конвенціями забезпечується міжнародна правова охорона об'єктів прав промислової власності?
10. Яке значення для України має Міжнародне співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності?

Задачі

1. Громадянин О. розробив дизайн меблевого гарнітуру і виявив бажання одержати патент на створений ним промисловий зразок. Гарнітур складається з 5 предметів. О. звернувся по пораду до юриста стосовно того, чи може він подати одну заявку на весь гарнітур, чи йому потрібно подавати окремі заявки на кожен предмет гарнітуру. Яку пораду дали б Ви у даній ситуації? Що таке вимога єдності промислового зразка?
2. Художник, написавши картину, продав її громадянину В. Через деякий час власник картини перепродав її. Автор твору, дізнавшись про це, подав позов до суду, де вимагав від відповідача відшкодування відсотків за продаж картини. Але інша сторона посилалась на те, що художник вже отримав оплату за його роботу. Вирішіть справу.

Реферати

1. Міжнародно-правове регулювання права промислової власності.
  2. Правове регулювання охорони об'єктів промислової власності.
- Література:** 1, 2, 14, 15, 17

Тема 8. Захист прав інтелектуальної власності, особливості, принципи, відмінності (2 години).

План практичного заняття.

1. Поняття та особливості захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.
2. Способи захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційний (адміністративний, судовий) та не юрисдикційний (самозахист, звернення третейського суду).
3. Захист авторських і суміжних прав.
4. Поняття і особливості захисту прав на об'єкти промислової власності.

Методичні вказівки

Вивчення першого питання теми слід розпочати із з'ясування розбіжностей між правовою охороною і захистом прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Студентам необхідно пояснити, що в сучасній юридичній науці правову охорону і захист цивільних прав, в тому числі і прав інтелектуальної власності часто ототожнюють, проте це різні правові категорії. Під охороною прав зазвичай розуміють всю систему правового забезпечення тих чи інших відносин, тієї чи іншої діяльності. Зміст охорони чітко окреслюється її функціями, основними з яких є забезпечувальна і захисна. Отже, не можна визначати охорону лише через забезпечення нормальної реалізації прав. Неможливо щось забезпечувати абстрактно, потрібні певні заходи, спрямовані на примусове забезпечення прав, певне реагування на порушення порядку реалізації прав з метою його забезпечення. Відповідно, «охорона» і «захист» співвідносяться як ціле і частина, тобто захист є складовою частиною охорони. Розглядаючи питання стосовно характеристики цивільно- правового захисту необхідно з'ясувати, що цивільно-правовому захистові притаманні свої специфічні методи та засоби, які істотно різняться від існуючих в інших галузях права. Безперечно, цивільне право, як і інші галузі права, має на меті виховання громадян і юридичних осіб у дусі поваги до інтелектуальної власності інших осіб, утримання від порушень прав інтелектуальної власності. Так, цивільно-правовий захист має компенсаційний характер. Це означає, що порушник права інтелектуальної власності зобов'язаний відповідати лише в межах завданих збитків. Студенти повинні чітко знати, що захист прав інтелектуальної власності становить передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів щодо визнання, поновлення прав, а також усунення перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права у сфері інтелектуальної власності, та здійснюється у визначеному законодавством порядку, тобто за допомогою застосування належних форм, засобів і способів захисту. Судовий захист прав інтелектуальної власності в Україні здійснюється судами загальної юрисдикції, господарськими судами, а в сфері публічно-правових відносин – адміністративними судами. Виникнення прав

на захист, здійснення правового захисту пов'язане з наявністю певних підстав, які роблять такий захист можливим і необхідним. Право на захист пов'язане з встановленням особи правопорушника. Відсутність інформації про нього у потерпілого, не встановлення правопорушника правоохоронними органами – все це робить здійснення права на захист неможливим або малоймовірним. Носієм права на захист є кожен учасник правовідносин, кожна заінтересована особа. Його зміст становить не лише право на подання до суду позову чи заяви (скарги), а й можливість подання зустрічного позову чи заперечення проти позову. Варто зосередити увагу студентів на тому, що спори щодо об'єктів інтелектуальної власності поділяються на дві групи. До першої належать суперечки про визнання (чи невизнання) результату інтелектуальної діяльності об'єктом інтелектуальної власності. До другої групи належать суперечки, що стосуються порушення прав: про заборону дій, що порушують права на патент; про відшкодування шкоди, заподіяної порушником патентних прав; про визнання дій, що не порушують патент; про надання примусової ліцензії; про виплату винагороди автору роботодавцем; про компенсацію за використання винаходу державою тощо. Розглядаючи друге питання додатково слід зосередити увагу на захисті авторських і суміжних прав, оскільки використання об'єктів права інтелектуальної власності без договору з особою, що має авторське право і суміжні права, а також недотримання умов використання цих об'єктів, порушення особистих немайнових і майнових прав особи, яка має авторське право чи суміжні права, надає їй право звертатися до суду з позовом про порушене право. При підготовці до третього питання студентам слід зосередити увагу на відмінності, які виникають при захисті об'єктів патентного права, засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, а також нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте особливості захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.
2. Проаналізуйте випадки вільного використання творів без згоди автора.
3. Охарактеризуйте основні цивільно-правові засоби захисту авторського права і суміжних прав.
4. Як вирішуються проблеми охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в інформаційній мережі?

Задачі

1. Проаналізуйте таку правову ситуацію: творче об'єднання «Ера» здійснило постановку мюзиклу, в якому використало пісню композитора Дніпровського. Позов спадкоємців композитора Дніпровського про захист їх прав творче об'єднання не визнало на тій підставі, що пісня вже була оприлюднена і звучала по радіо.

Дайте правову оцінку ситуації. Відповідь мотивуйте з посиланням на правові норми.

2. У фотоательє «Силует» звернулася гр-ка Сімонова з вимогою про вилучення з торговельної мережі художньої фотографії з її зображенням. Вона відзначила, що заперечує проти розповсюдження цієї фотографії тому, що вважає її невдалою. Як пояснив Сімоновій її адвокат, відповідно до ст. 304 ЦК, особисті папери, в тому числі фотографії фізичної особи, є її власністю. Ознайомлення з особистими паперами, їх використання, зокрема, шляхом опублікування, допускаються лише за згодою фізичної особи, якій вони належать. Тому для розповсюдження фотографії необхідна її згода. Фотоательє відповіло, що воно має авторське право на художню фотографію з зображенням Сімонової. Остання позувала ательє за плату, отже, дала свою згоду на розповсюдження фотографії. Відповідно до ст. 308 ЦК у цьому разі фотографія, як і будь-який інший художній твір, може бути розповсюджена без її згоди. Якщо гр-ка Сімонова хоче вилучити фотографію з продажу, вона зобов'язана відшкодувати фотоательє пов'язані з цим збитки. Поясніть правила співвідношення загальних та спеціальних норм законодавства. Вирішіть справу.

Реферати

1. Цивільно-правова форма захист прав на об'єкти інтелектуальної власності.
2. Види спорів стосовно об'єктів права інтелектуальної власності.
3. Самозахист прав інтелектуальної власності.
4. Захист авторських і суміжних прав

Література: 6, 11, 12, 13

Тема 10. Правова форма реалізації права на об'єкт інтелектуальної власності, класифікація їх видів (2 години).

План практичного заняття.

1. Види договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
2. Цивільно-правова характеристика окремих авторських договорів.
3. Поняття і види ліцензійних договорів.

Методичні вказівки

Вивчення першого питання теми слід розпочати із з'ясування ролі і значення договорів у сфері інтелектуальної власності в системі цивільно-правових договорів. Так, у сфері інтелектуальної діяльності укладається велика кількість

різноманітних договорів. Серед них є багато звичайних цивільно-правових договорів, але є й договори, характерні лише для інтелектуальної (творчої) діяльності. Їх можна класифікувати за різними критеріями. Останнім часом інтенсивно зростає значення договорів, пов'язаних з використанням об'єктів суміжних прав — виконавської діяльності, виробництва фонограм, відеограм та програм (передач) організацій мовлення. За значенням в системі цивільно-правових договорів їх можна поділити на основні і супутні, що стосуються інтелектуальної діяльності. До них належать договори на управління майновими правами авторів на колективній основі, договори на представництво суб'єктів права інтелектуальної власності тощо. Необхідно зосередити увагу студентів на тому, що правове регулювання договорів в сфері інтелектуальної діяльності закріплено в Цивільному кодексі України, як договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Вони спрямовані на набуття, зміну або припинення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності. При здійсненні класифікації студенти повинні враховувати такі критерії. Так, за способом створення і використання об'єкта інтелектуальної власності вищевказані договори можна поділити на договори, спрямовані на створення об'єктів інтелектуальної власності, і на договори, які регулюють порядок використання об'єктів інтелектуальної власності. Договори щодо розпорядження правами інтелектуальної власності на об'єкт, який вже був створений, мають своїм предметом тільки ті результати інтелектуальної діяльності, які стали об'єктом правової охорони. Проте предметами договорів можуть бути і такі результати інтелектуальної діяльності, які ще мають бути створені. Предметами таких договорів будуть об'єкти авторського права, суміжних прав, об'єкти промислової власності, об'єкти, які є засобами індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг виконання певних робіт, наприклад, здійснення патентного пошуку, акумуляція певної науково-технічної та будь-якої іншої інформації, необхідної для успішної науково-технічної розробки, певні юридичні послуги, які надаються авторам творів та інших розробок. За своєю юридичною природою такі договори мають подібність до підрядних договорів, хоча між ними є істотна відмінність. Це можуть бути договори на створення будь-якого твору науки, літератури чи мистецтва. Об'єктом такого договору може бути створення певного науково-технічного об'єкта та досягнення будь-якої іншої науково-технічної мети. Специфікою договорів у сфері інтелектуальної діяльності є також і те, що об'єктами права інтелектуальної власності є нематеріалізовані результати цієї діяльності. Усі ці результати можуть бути матеріалізовані, втілені в будь-який матеріальний носій, але об'єктом права інтелектуальної власності є тільки певний нематеріальний результат інтелектуальної діяльності. При підготовці до розгляду другого питання додатково слід зосередити увагу студентів на характеристиці авторських договорів. Авторський договір виступає основною правовою формою, у рамках якої автор має можливість докладати зусилля до створення твору. Водночас, автор може створювати той або інший твір у рамках трудових відносин з організацією, що потребує використання його творів. У цих випадках правовою формою, що опосередковує використання творів

автора, є трудовий договір. У зв'язку з цим цілком закономірно виникає питання про розмежування цих договорів. Незважаючи на те, що за трудовим і за авторським договором можуть видаватися ті самі твори, зміст цих договорів є різним: в одному випадку відносини регулюються нормами трудового права, в іншому – цивільного. Наскільки дозволяє характер творчості, автор сам обирає форму взаємовідносин з організацією. При розгляді третього питання додатково слід зосередити увагу студентів на тому, що як і будь-який цивільно-правовий договір, ліцензійний договір має відповідати вимогам закону і містити всі необхідні умови та реквізити, без яких договір недійсний. Ліцензійний договір має бути укладений у письмовій формі, якщо інше не передбачено погодженням сторін. Письмова форма не є обов'язковою для авторських ліцензійних договорів про опублікування твору в періодичних виданнях та енциклопедичних словниках, проте ліцензійні договори на право використання об'єктів права промислової власності крім обов'язкової письмової форми містять вимогу про набір чинності тільки після їх реєстрації в патентному відомстві України.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення цивільно-правовому договору.
2. Охарактеризуйте основні умови цивільно-правових договорів.
3. Охарактеризуйте основні підходи до класифікації цивільно-правових договорів.
4. Зробіть правовий аналіз договорів у сфері інтелектуальної власності.
5. Наведіть класифікацію ліцензійних угод.

Задачі

1. Автор М. написав пісню і на підставі авторського договору передав всі майнові права на пісню виконавцю К. Після концерту К., в програму якого була включена написана М. пісня, останній звернувся до суду з позовом про захист порушених авторських прав, які виявились в наступному: К. перед виконанням написаної М. пісні оголосив, що зараз буде виконуватись написана ним – К. пісня; К. змінив слова у приспіві таким чином, що пісня стала схожою на «ресторанну» пісню, чим було заподіяно шкоди честі і репутації М.; К. не виплатив М. винагороду за виконання пісні. К. проти висунутих вимог заперечував, обґрунтовуючи це тим, що між ним і автором був укладений авторський договір, згідно з яким до нього перейшли всі права на пісню. Крім того, йому як виконавцю належать суб'єктивні суміжні права, і він вправі виконувати пісню у будь-який спосіб на свій розсуд. Вирішіть спір на основі чинного законодавства України. Чи зобов'язані виконавці дотримуватися прав авторів виконуваних ними творів? Чи порушив К. авторські права М., а якщо так, то які саме і у чому це виявилось? 2. Картину Лазова «Несподівана зустріч» придбав шановник живопису Лаврик. Через рік Лазов звернувся до Лаврика з проханням надати йому можливість зняти копію з картини. Однак останній заявив, що через кілька днів виставить картину для

продажу на аукціоні, і в проханні відмовив. На аукціоні картина була продана за ціною значно вищою, ніж придбана на попередньому продажі. Лазов, який був присутній на аукціоні, вимагав від Лаврика виплатити йому належну частку від ціни продажу картини. Але той відмовився, заявивши, що він розрахувався повністю при купівлі картини. Чи правомірне прохання Лазова про надання йому можливості зняти копію з картини? У якому випадку Лазов має право вимагати від продавця написаної ним картини винагороди після її перепродажу? Як називається таке право?

Реферати

1. Поняття і види цивільно-правових договорів.
2. Правове регулювання розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
3. Авторський договір в системі цивільно-правових договорів.
4. Ліцензійний договір в системі цивільно-правових договорів.

Література: 2, 6, 12, 16

IV. Короткий словник термінів, понять з навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність».

- *Авторським правом* охороняються об'єкти інтелектуальної власності, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва (немайнове право).
- *В Англії* на початку XIV ст. вперше почали надавати виключні права на використання об'єктів інтелектуальної власності.
- *Автор* - творець певного твору (винахідник, учений, письменник, художник тощо).
- *Бренд* - "розкручена" торговельна марка, виділена суспільною свідомістю з маси подібних, що формує у суб'єктів ринку позитивний образ продукції фірми.
- *Виключна ліцензія* - видається тільки одній особі і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обумовлена цією ліцензією.
- *Виконання конкретних функцій у сфері інтелектуальної власності в Україні* покладено на Державний департамент інтелектуальної власності.
- *Винахід* - технологічне (технічне) вирішення, що відповідає умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності). Для людини характерні два види творчості - художня і технічна. Результатом художньої творчості є літературні і художні твори.

Результатом технічної творчості - винаходи, торговельні марки, комерційні таємниці.

- *Експертна заявка* - перевірка матеріалів заявки на відповідність встановленим законом вимогам.
- *Заявка* - сукупність документів, складених відповідно до вимог чинного законодавства, які подаються до *Державного департаменту інтелектуальної власності* на видачу охоронного документа.
- *Інновація* (нововведення) - як процес - вкладення коштів в економіку, що забезпечує модернізацію техніки і технології; як об'єкт - нова техніка. Технологія, що є результатом досягнень науково-технічного прогресу.
- *Інтелектуальна власність* - у широкому розумінні означає закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій. Науковій, літературній і художній областях.
- *Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті)* - експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).
- *Комбіновані платежі* - найбільш поширені, передбачають виплату ліцензіару ліцензіатом первинного сталого платежу до початку виробництва та збуту ліцензійної продукції з подальшою виплатою залишку розрахункової ціни ліцензії як роялті після того, як буде налагоджено виробництво ліцензійної продукції.
- *Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності* - взаємовигідні (комерційні) дії учасників процесу перетворення результатів інтелектуальної
- праці у ринковий товар з метою отримання прибутку чи іншої ринкової вигоди.
- *Копірайт* - перший закон про авторське право.
- *Корисна модель* - нове і промислово придатне конструктивне виконання пристрою.
- *Ліцензіар* - фізична чи юридична особа, яка має право власності і передає будь-якій іншій фізичній чи юридичній особі право на використання одного чи кількох зазначених об'єктів у певних межах.
- *Ліцензія* - дозвіл власника патенту (ліцензіара), що видається іншій особі (ліцензіату), на використання винаходу (корисної моделі) на певних умовах.
- *Локальна новизна* - новизна, що встановлюється за виданими в Україні патентами на винаходи і поданими до Установи заявками на видачу патентів.
- *Мета правової охорони* - створити правовий механізм законного запобігання можливості актів "паразитовання", тобто безоплатного використання прав на об'єкти інтелектуальної власності третім особам з комерційною метою.
- *Метод вихідних витрат* базується на фактично наведених витратах, що вибрані з бухгалтерської звітності підприємств за кілька останніх років, їх

розміру і строку створення активу. Витрати, які були проведені раніше, за необхідності повинні бути скореговані у відповідному напрямку, а потім проіндексовані із врахуванням їх строку давності.

- *Метод заміщення* полягає у тому, що використовується принцип, відповідно до якого стверджується, що максимальна вартість власності визначається мінімальною вартістю, яку необхідно сплатити під час придбання активу аналогічної корисності або з аналогічною споживчою вартістю.
- *Метод надлишкового прибутку* заснований на припущенні того, що продукція, яка виготовлена з використанням об'єкта інтелектуальної власності, приносить додатковий прибуток у порівнянні з продукцією, яка виготовляється без використання цього об'єкта інтелектуальної власності.
- *Метод порівняння продажів* полягає у тому, що визначена за цим методом ціна об'єкта інтелектуальної власності є найбільш достовірною, оскільки вона сформована ринком.
- *Метод прямого відтворення* визначає суму витрат, які є необхідними для створення нової точної копії активу, що оцінюється. Ці витрати повинні ґрунтуватися на сучасних цінах та сировині, матеріалах, енергоносіях, комплектуючих виробках, інформації, а також на середньогалузевій вартості робочої сили певної кваліфікації.
- *Метод прямої капіталізації* заснований на переведенні прибутку від комерційного використання об'єкта інтелектуальної власності у вартість останнього. Цей метод використовують найчастіше як експрес-метод для розрахунку залишкової вартості, а іноді - для оцінки активів, строк життя яких практично не визначений. Процедура цього методу включає, по-перше, виявлення джерел і розмірів чистого прибутку, по-друге, виявлення ставки капіталізації і, по-третє, визначення вартості активу як добутку від ділення чистого прибутку на ставку капіталізації.
- *Метод роялті* визначає вартість об'єкта інтелектуальної власності як частку від бази роялті (доходу, прибутку, вартості основної сировини).
- *Невиключна ліцензія* - не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності і видачі ним іншим особам ліцензії на використання цього об'єкту у певній сфері.
- *Ноу-хау* (англ. Ноу-хау- знати як) - незахищені охоронними документами та не оприлюднені повністю чи частково, повністю або частково конфіденційні знання, досвід, навички, що включають відомості технічного, економічного, адміністративного, фінансового характеру, які можуть мати комерційну цінність і виступати об'єктами комерційних трансакцій, використання яких забезпечує певні переваги особі (стороні), що їх одержала. Це "секретна родзинка" будь-якої інновації.
- *Одинична ліцензія* - видається тільки одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією

ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у певній сфері.

- *Патент* (від лат. *patens*- відкритий) - це техніко-юридичний документ, виданий заявнику на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, що відповідає умовам патентоспроможності і підтверджує авторство, пріоритет і право власності на зазначені об'єкти.
- *Промисловий зразок* - результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.
- *Роялті* - вид платежів, який платить ліцензіат ліцензіару протягом усього терміну дії ліцензійного договору, або відсоток від суми прибутку чи суми обороту від випуску продукції, або диференційованої ставки з одиниці ліцензійної продукції.
- *Секретний винахід* - винахід, що містить інформацію, віднесена до державної таємниці.
- *Службовий винахід* - винахід, створений працівником у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачає інше.
- *Торговельна марка* це позначення, за яким товарні послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.
- *Товар* - це продукт праці, що виготовлений для продажу.
- *Франчайзинг* (від *franchise* - привілей, пільга, особливе право).
- *Юрисдикційна форма захисту* - права інтелектуальної власності передбачає два порядки: загальний (судовий) та спеціальний (адміністративний).

V. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України. – Офіц. видання. – К.: Право, 1996. – 63 с.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
3. Кодекс про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1123.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 2–26. – Ст. 131.
5. Митний кодекс України від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38-39. – Ст. 288.
6. Цивільний кодекс України / Верховна Рада України. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 2003. – 432 с.

Основна

7. Право інтелектуальної власності: Підручник. О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов, Т. С. Ківалова, В. С. Дмитришин, О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе та ін.] за заг. ред. О. І. Харитонової. Видавництво Юрінком Інтер. 2021. 540 с.
8. Попова Л.М., Хромов А.В., Шуба І.В. Інтелектуальна власність: підручник. Харків. Видавництво "Федорко", 2021. 263 с.
9. Дмитренко В.В. Механізм охорони права на ноу-хау. Часопис цивілістики. 2020. Випуск 37. С. 82-87. <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/354/348> (Тема 5).
10. Науково-практичний журнал "Інтелектуальна власність", видавець: Інститут промислової власності, 1998–2020 рр. 2003. №40-44. Ст. 356.
11. Ковалів М. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності / Ковалів М. В. // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - Серія: Право. - 2020. - № 27. - С. 142-148.
12. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: Навч. посібник. / І. О. Мікульонок. - К.: Кондор, 2020. - 240 с.
13. Попова Л.М. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студентів усіх форм навчання. Частина 1. Харків: Хнуба, 2019. 80 с. (електронна версія)..
14. Попова Л.М. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студентів усіх форм навчання. Частина 2. Харків: Хнуба, 2019. 82 с. (електронна версія)..
15. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економічно-правові аспекти. навч. посіб. / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 276 с.

Додаткова

16. Якубівська Ю. Є. Імплементация міжнародних норм у сфері інтелектуальної власності в національну практику в контексті підвищення ефективності інституційного середовища. Ефективна економіка.. № 10. Дніпропетровськ: ДДАТУ, 2020. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4430> (дата звернення: 19.01.2021).

17. Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності : Міжнародний документ від 28 травня 2002 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/999_003 (дата звернення: 19.01.2021).

Інформаційні ресурси

18. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 22.03.2021).

19. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 № 1280-ІV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text> (дата звернення 22.03.2021).

Корисні інтернет-ресурси

<http://sips.gov.ua/> – Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України

<http://uacr.org> – Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав»

<http://www.uipv.org> – Сайт Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент)

<http://www.wipo.int> – Веб-портал Всесвітньої організації інтелектуальної власності

<http://www.eapo.org> – Веб-портал Євразійської патентної організації

<http://www.epo.org> – Веб-портал Європейського патентного відомства

<http://www.inta.org> – Веб-портал Міжнародної асоціації товарних знаків

<http://www.cis.minsk.by> – Веб-портал Виконавчого комітету країн СНД

<http://www.intelvas.com.ua> - Сайт науково-практичного журналу «Інтелектуальна власність»